

**სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში სოფლის
მეურნეობის დარგში არსებული პრობლემების
დაძლევის გზები**

DOI.org/10.36962/104/3-5/2021010195

მარიამ კენჭოშვილი

სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

რეზიუმე

საქართველოში სოფლის მეურნეობა ჯერ კიდევ მრავალი გა-
მონვევის წინაშეა, თუმცა დარგში მცირედი სასიკეთო ძვრები
უკვე ხელშესახებია. რადგან სტატიაში საუბარია უპირატესად
რეგიონში მეკარტოფილეობის განვითარების გამოწვევებზე,
უპირიანი იქნება გავაანალიზოთ ამ მიმართულებით ქვეყანა-
ში არსებული სტატისტიკა. 2008-2019 წლებში ქვეყანაში კარ-
ტოფილის თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი 86% დან 93
%-მდე გაიზარდა განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც 2008-2019
წლებში კარტოფილის ნათესი ფართობები 24 ათასი ჰექტარი-
დან 16,4 ათას ჰექტრამდეა შემცირებული. აღსანიშნავია, რომ
წარმოებული კარტოფილის რაოდენობა ამავე წლებში იზრდე-
ბოდა არათანაბრად. სასოფლო მეურნეობები, განურჩევლად
იმისა, საოჯახო მეურნეობებს წარმოადგენენ თუ სასოფლო
სამეურნეო საწარმოებს, კვლავ ელასტიურები არიან ბაზარზე
სხვა სოფლის მეურნეობის პროდუქტების ფასების მიმართ, რის
გამოც წლების განმავლობაში კარტოფილის ნათესების რაოდ-
ენობა ხან იზრდებოდა, ხან მცირდებოდა, რიგ შემთხვევებში
მთლიანი ნათესი ფართობების შემცირება განპირობებულია
მათ მიერ უხვი მოსავლის რეალიზაციისას წარმოქმნილი პრობ-
ლემებით და დაბალი ფასით თვითღირებულებასთან შედარე-
ბით, რომლის გავლენითაც შემცირდა ნათესი ფართობები. ამ-
ასთან, 99% კარტოფილის წარმოებას ახორციელებენ საოჯახო
მეურნეობები, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის მოსახლეობის უმ-

რავლესობა უნინაც და ახლაც, აქტიურად იყო და არის ჩართული სოფლის მეურნეობაში. მოსახლეობა აქტიურადაა დაკავებული როგორც მემცენარეობით ისე მეცხოველეობით. სოფლის მეურნეობის განვითარების მიმართულებით, განსაკუთრებით ბოლო წლებში, მუდმივად მზარდი ტენდენციით ხასიათდება სახელმწიფოს მიერ დარგის დაფინანსების მოცულობა, თუმცა დარგის თვისობრივ განვითარებაზე საუბარი რომ ნაადრევია ამაზე მიგვანიშნებს მრავალი მაჩვენებელი. განხილულია სოფლის მეურნეობის განვითარების მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯები და გამოთქმულია მოსაზრებები მათი არასაკმარისი ეფექტიანობის გამომწვევი მიზეზების შესახებ. შემოთავაზებულია სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის მაგალითზე ეფექტიანობის შემაფერხებელი მიზეზების დაძლევის გზები. გამომდინარე იქიდან, რომ სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში მემცენარეობის მიმართულებიდან ყველაზე დიდი წილით მეკარტოფილეობა ხასიათდება, ჩვენი მსჯელობა უშუალოდ რეგიონში მეკარტოფილეობის მიმართულებით არსებული მდგომარეობის, საფრთხეების და შესაძლებლობის, ძლიერი და სუსტი მხარეების ანალიზს ეფუძნება. შემუშავებული გვაქვს მოდელი რეგიონის მასშტაბით მეკარტოფილეობის მიმართულებით არსებული გამოწვევების დასაძლევად.

საკვანძო სიტყვები: სოფლის მეურნეობა, მეკარტოფილეობა.

შესავალი

სამცხე-ჯავახეთის რეგიონისთვის მეკარტოფილეობა ერთ ერთი წამყვანი დარგია, 2008-2019 წლებში რეგიონში კარტოფილის ნათესი ფართობები 10,1 ათასი ჰექტრიდან 8,4 ათას ჰექტრამდეა შემცირებული, თუმცა ასეთ შემცირებას მუდმივი ხასიათი არ ჰქონია.

როგორც გრაფიკიდან ჩანს 2010-2013 წლებში ნათესი ფართობები იზრდებოდა, ისევე როგორც 2015-2017 წელს, თუმცა 2017 წლიდან შემცირების ტენდენციით ხასიათდება. რაც შეეხება რეგიონში კარტოფილის მოსავლიანობას, როგორც ქვემოთ მოყვანილი გრაფიკიდანაც ჩანს, პირდაპირი კავშირი ნათესი

ნათესი ფართობი მეკარტოფილეობაში სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში ათასი ჰექტარი

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ფართობებსა და წარმოებულ კარტოფილს შორის არ ვლინდება. 2014 წელს, მაგალითისთვის, ნათესი ფართობის მნიშვნელოვანი კლება აისახა წარმოებული პროდუქციის რაოდენობაზე, თუმცა 2016 და 2017 წლებში, მაშინ როდესაც ნათესი ფართობები ორივე წელს იდენტური იყო და 10,8 ათას ჰექტარს შეადგენდა, მნიშვნელოვანი იყო ამ ორ წელს რეგიონში წარმოებული პროდუქციის რაოდენობა - 2016 წელს 160,5 ათასი ტონა და 2017 წელს 103,4 ტონა.

კარტოფილის წარმოება სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში ათასი ტონა

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ზემოთ ნახსენები გარემოება მრავალი ბუნებრივი, ეკონომიკური და სოციალური ფაქტორითაა განპირობებული და გვარჩევნებს, რომ რეგიონში კარტოფილის საშუალო მოსავლიანობა წლების მიხედვით მნიშვნელოვნადაა განსხვავებული. ამიტომ ფაქტობრივად რთულია თანამედროვე ტექნოლოგიების, ცოდნის, ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის ზრდის გავლენაზე საუბარი არათუ რეგიონში, არამედ მთლიანად ქვეყანაში.

როგორც გრაფიკი გვიჩვენებს 2008 წლიდან რეგიონში საშუალო მოსავლიანობის დინამიკა სრულიად არათანმიმდევრულია. 2009 წელს რეგიონში საშუალო მოსავლიანობა ყველაზე მაღალი იყო.

კარტოფილის საშუალო მოსავლიანობა
სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში (ც/ჰა)

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

მეკარტოფილეობის სექტორის ბაზრის ანალიზიდან ირკვევა, რომ სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში მეკარტოფილეობის მიმართულებით მთავარ გამოწვევად კვლავ რჩება ირიგაციის პრობლემები, ხარისხიან ნედლეულზე ხელმისაწვდომობა, შხამქიმიკატებისა და პესტიციდების ეფექტიანობა, სამეურნეო ცოდნის ნაკლებობა, შესაბამის ტექნიკაზე დაბალი ხელმისაწვდომობა, მათ შორის შპს „მექანიზატორის“ ტექნიკის, სასაწყობე ინფრასტრუქტურის არარსებობა, იმპორტული კარტოფილის დაბალი ფასი და მოსავლის აღების სირთულე(განპირობებული შესაბამისი ტექნიკის არარსებობით და მუშახელის სიძვირით).

მთლიანად რეგიონში ერთნაირი კულტურების ნათესი ფართობები 2008-2019 წლებში მცირედ მერყეობდა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში 26,4 ათასი ჰექტარიდან 2019 წელს 21,9 ათას ჰექტარამდე შემცირებული. რაც შეეხება ნათესების შიგნით კლასიფიკაციას, 2019 წელს კარტოფილზე მოდიოდა 8,4 ათასი ჰექტარი, 6,5 ათასი ჰექტარი ქერზე, 1,9 ათასი ჰექტარი ხორბალზე, 1,6 ათასი ჰექტარი ერთნაირ ბალახებზე, 1,2 ათასი ჰექტარი სიმინდზე, 0,7 ათასი ჰექტარი მრავალწლიან ბალახებზე, 0,3 ათასი ჰექტარი ლობიოზე, ხოლო დარჩენილი ნათესი ფართობის, კერძოდ 1,3 ათას ჰექტარზე მოდიოდა ყველა სხვა დანარჩენ ერთნაირი კულტურები.

ძირითადი ნაწილი

სოფლის მეურნეობის მიმართულებით განხორციელებული მრავალი პროექტი, მასში ჩართული პირებს აძლევს დიდ შესაძლებლობებს განვითარდნენ, სახელმწიფოს მხრიდან შეთავაზებულია ისეთი მნიშვნელოვანი სერვისები, როგორიცაა:

- ექსტენციის მომსახურების მიღება;
- სოფლის მეურნეობის განვითარების არსებულ პროგრამებზე ინფორმაციის მიღება;
- საქმიანობის მიხედვით სხვადასხვა პროგრამებში ჩართვის შესაძლებლობა, სადაც საქმიანობის მიხედვით შესაძლებელია თანადაფინანსების მოპოვება;
- შეღავათიანი აგროკრედიტის პროგრამაში ჩართვა;
- ახალგაზრდა მეწარმეების წახალისება;
- სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის დაფინანსების პროგრამა და სხვა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სახელმწიფოს მხრიდან თითქმის ყველა მიმართულებით გადადგმულია მნიშვნელოვანი ნაბიჯები, რომლებიც ადეკვატური შემხვედრი ნაბიჯების პირობებში წესით უნდა იწვევდეს დარგის მნიშვნელოვან განვითარებას. თუმცა, საფრთხე, რომ სახელმწიფოს მხრიდან დარგისთვის გაწეული ეს დახმარებები დარჩეს უბრალო სუბსიდიად, საკმაოდ რეალურია.

მნიშვნელოვანია გავაანალიზოთ ძირითადი გამოწვევები, რომ-

ლის წინაშე დგას სოფლის მეურნეობა, დაძლევადია თუ არა ეს გამოწვევები, და თუ დაძლევადია, ვისი პასუხისმგებლობის გააზრებაა მნიშვნელოვანი, საკმარისია სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული პოლიტიკა თუ დარგის მოთამაშეებს შეგვიძლია დავაკისროთ მთელი პასუხისმგებლობა არსებულ სიტუაციაზე?

ამ მიმართულებით სახელმწიფოს და დარგის მოთამაშეების როლი ერთნაირად მნიშვნელოვანია, თუკი სახელმწიფოს მხრიდან იდგმება რიგი ნაბიჯები, დაბალია მოსახლეობის მხრიდან ჩართულობა, ასევე განვითარებისკენ სწრაფვა, ისინი ამჯობინებენ ძველი მეთოდებით და დაგროვილი ცოდნის ხარჯზე სამეურნეო საქმიანობის ორგანიზებას, რომლის გამომწვევი ობიექტური გარემოებაც არასაკმარისი ფინანსური რესურსია.

ჩვენი მიზანია გამოვავლინოთ გზები, მიმართულებები, როგორ შეიძლება დაიძლიოს არსებული გამოწვევები. ამისთვის სწორად უნდა მოვახდინოთ გამოწვევების იდენტიფიცირება. გამოწვევები, რომელიც საჭიროებს დაძლევას და რომელთა დაძლევაც შესაძლებელია და რაციონალური. ეს გამოწვევებია:

- საოჯახო მეურნეობების და სანარმოების საქმიანობასთან დაკავშირებული უახლესი ცოდნის ნაკლებობა;

- სოფლის მეურნეობის განვითარების მიზნით დაგეგმილი მრავალი პროგრამის/საგრანტო კონკურსი/ტრენინგების შესახებ არასაკმარისი ინფორმირებულობის დაძლევა;

- სხვადასხვა პროგრამებში მონაწილეობის მისაღებად წარსადგენი დოკუმენტაციის და პროცედურების სირთულის დაძლევა: (მაგალითად სასოფლო სამეურნეო ტექნიკის დაფინანსების განცხადების წარდგენის ვადა ნაკლები იყო 10 დღეზე, მაშინ როდესაც განცხადება მოითხოვდა შესაბამისი ტექნიკის ფასის შესახებ აუდიტის დასკვნას);

- კოოპერატივების შესახებ ცნობიერების ამაღლება და მისგან შესაძლო რიგი სიკეთეების მიღების შესაძლებლობების გაანალიზება და ტექნიკური მხარდაჭერა.

ჩვენ შევიმუშავეთ მოდელი რეგიონის მასშტაბით, როგორ შეიძლება მეკარტოფილეობის მიმართულებით არსებული გამოწვევების დასაძლევად შეიქმნას კარგი პრეცედენტი, რომელიც

დაანახებს საოჯახო მეურნეობებსა თუ საწარმოებს, თუ როგორ წარმატებულად შეიძლება აისახოს სახელმწიფოს მხარდამჭერი პოლიტიკა მათი საქმიანობის ფინანსურ შედეგებზე. მოდელში წამყვანი როლი ენიჭება სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ან მის რეგიონულ წარმომადგენლობას, რომელიც მთლიანად მოდერატივობას პროცესს, მისი როლი არის საკონსულტაციო და არ მონაწილეობს ფინანსურ პასუხისმგებლობებში, თუმცა ადგილზე პროცესების მუდმივი მონიტორინგისა და სრულყოფისათვის უზრუნველყოფს კოოპერატივის წევრების ადგილზე მუდმივ მხარდაჭერას ყველა კვალიფიციური კადრით.

მოცემული მოდელი შესაძლებელია განხორციელდეს სამცხე-ჯავახეთის მუნიციპალიტეტში. მოდელი შემდეგნაირია:

1. რეგიონში სოფლის მეურნეობის პოლიტიკის განმახორციელებელი უწყება არჩევს სამიზნე სოფელს, რომლის მოსახლეობის უმრავლესობა, ერთი მხრივ, დაკავებულია მეკარტოფილეობით და, მეორე მხრივ, აცხადებენ მზადყოფნას გახდნენ კოოპერატივის წევრები (მეპაიები);

2. მოდერატივი უწყება ამუშავებს თითოეული კოოპერატივის წევრის ნათესი ფართობების, მოყვანილი მოსავლის მოცულობის, გაწეული დანახარჯების ანალიზს და აღრიცხვას.

3. იგივე უწყება ადგილზე ყველა სახის ექსტენციის მომსახურებას გასწევს და ნიადაგის ანალიზის, საუკეთესო ცოდნის, ადგილობრივთა დაგროვილი ცოდნის საფუძველზე კოორდინირებას უკეთებს ყველა მნიშვნელოვანი საკითხების გადანყევტას;

4. კოოპერატივის წევრები ერთიანი შრომითი და ფინანსური რესურსებით ახორციელებენ საქმიანობას, რეალური სინერგიის მისაღწევად, გადანაწილებული როლებითა და ფუნქციებით, რომლის კოორდინირებას ახდენს მოდერატივი;

5. მოდერატივი ასევე უზრუნველყოფს მათთვის ყველა შესაძლო განვითარების შესაძლებლობის (გრანტი/პროგრამა/ტრენინგი) ანალიზს და ასევე, ტექნიკურად უზრუნველყოფს მათ დახმარებას შინაარსობრივ და პროცედურულ საკითხებში;

6. კოოპერატივის წევრებთან ერთად მოდერატივი გეგმავს მოსავლის მოყვანის ყველა ეტაპს, ასევე მოსავლის აღებასთან

და რეალიზაციასთან დაკავშირებულ ყველა არსებით რისკებს;

7. მოდერატორი კომპეტენციის ფარგლებში ეხმარება გასაღების ბაზრების ანალიზში;

8. მოდერატორი აანალიზებს კოოპერატივის წევრებთან ერთად მიღებულ შედეგებს და უდარებს მას ცალ-ცალკე ინდივიდუალური საოჯახო მეურნეობის შედეგების ჯამს.

დასკვნა

მიგვაჩნია, რომ კოოპერატივის საქმიანობის ფინანსური შედეგი, რომელიც თავის მხრივ მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული, იქნება მოტივაცია მეურნეობებისთვის, რომ სამომავლოდ გააგრძელონ თანამშრომლობა, მოდერატორის ნაკლები ჩართულობით, გაზრდილი ცოდნითა და უნარებით. გარდა ამისა, რეალურ კოოპერატივის საქმიანობაში ასეთი მაღალი ხარისხით ჩართულობა, ერთი მხრივ, გაზრდის წარმატების შესაძლებლობას საოჯახო მეურნეობებისთვის და, მეორე მხრივ, მისცემს მოდერატორ უწყებას საშუალებას, რომ განახორციელოს დაკვირვება რეალურ საჭიროებებზე, რაც შესაძლებელია გამოიყენონ შემდგომში საქმიანობის დასაგეგმად.

სინამდვილეში ჩვენი მოდელი დღეს არსებული შესაძლებლობების დახვეწის მცდელობაა, რაც რეგიონული მასშტაბით მნიშვნელოვნად გაზრდის მოსახლეობის ინტერესს და ნდობას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის მეურნეობის მიმართულებით განხორციელებული საქმიანობის 2020 წლის ანგარიში;

2. <https://www.geostat.ge/ka>.

REFERENCES:

1. Report on implemented activities in 2020 in the field of agriculture by the Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia;

2. <https://www.geostat.ge/ka>.

THE SOLUTION WAYS OF THE AGRICULTURAL PROBLEMS IN SAMTSKHE-JAVAKHETI REGION

Kenchoshvili Mariam

Doctoral Student of

Samtskhe-Javakheti State University

E-mail: kenchoshvilimari1@gmail.com

RESUME

In Georgia agriculture faces many challenges though there are few beneficial movements in this sector. As the article mainly describes the challenges of potato production development, the statistical data analysis will be useful. In 2008-2019 local potato supply rate was increased from 86% up to 93% in the country, especially in the condition when the potato land plots reduced from 24 thousand to 16.4 thousand ha, while the quantity of the produced potato has been increased unequally. Rural farms, regardless they are domestic or commercial are still flexible on the market against the prices of other agricultural product, this was the reason why the total potato land plots used to increase or reduce. In many cases the reason for reduction of the plots is the problems with harvest sales and low prices compared to primary cost of the product due to which the cultivated land plots were reduced. In addition, 99% produce potato.

The majority of Samtskhe-Javakheti residents was and is engaged before and now in the agriculture actively. The region population is actively involved in both crop production and livestock breeding. The speed of production volume changing in the agriculture gives us possibility to base regional development concept on agricultural development in combination with the processing industry. For the recent years the size of the state funding of the sector is permanently increasing, though there are many indicators showing that it is early to talk about quality improvement of the field.

Additionally, the article discusses the steps made towards development of agriculture and there are stipulations about the reasons

of their ineffectiveness. The solution ways and directions are also suggested for overcoming the causes on the example of Samtskhe-Javakheti region. By considering the fact that potato production is the major direction of the crop production in Samtskhe-Javakheti, the discussion mainly focuses on existing situation in potato growing of the region, analyzing the situation, threats and opportunities, strengths and weaknesses.

In Summary, we have developed the model for the region in order to have a precedent for overcoming the challenges in the potato production, which will show the rural household and enterprises how it is possible to reflect supporting policy of the state on the financial results of the activities. The model does not require great financial expenses, though it can be an important stimulus for other domestic farms and the example for the regional cooperatives developed on the model, supporting to development agriculture and entire region together processing industry.

Keywords: Agriculture, potato production.